СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 149. Джерзі Ситі, Н. Дж., вівторок, 3-го серпня 1943.

No. 149. Jersey City, N. J., Tuesday, August 3, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ в ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

4 ВБИТІ, СОТКИ РАНЕНИХ У РАСОВИХ ЗАВОРУШЕННЯХ У НЮ ЙОРКУ

НЮ ЙОРК. — цілу ніч із неділі 1. серпня на понеділок 2. серпня тривали расові заворушення в дільниці Гарлем у північній частині міста, замешкалій переважно ніграми. Досі знаний вислід заворушень виказує 4 убитих, а сотки ранених. Змобілізована поліція у числі 7,000 патролменів та офіцирів арештувала тисячі людей, що брали участь в заворушеннях. Шпиталі переповнені раненими, на 95%, ніграми. Посадник міста Фіорело Ля Гвардія був чинний цілу ніч разом із поліцією, щоб довести до успокоєння умів.

Заворушення повстали з того, що в готелю Брадок при 126 вул. патролмен Джеймс Калинс, на жадання менаджера арештував одну повію. В її обороні станув вояк, нігер Роберт Бенді, який вихопив від поліцая його службову палку і вдарив його по голові Поліцай стрілив до вояка та ранив його у плече. У сусідстві, де мешкають самі нігри, розійшлася поголоска, що вояка вбито. Упродовж короткого часу почали збиратися товпи нігрів. Вони вибивали шиби в крамницях і грабили майно. Поліція почала привертати лад, прийшло до стрілянини й убивств. Чотири вбитих це нігри, багато ранених є між поліцаями та цивільним населенням.

ЛЕТУНСЬКА КАТАСТРОФА В СЕЙНТ ЛУИС.

СТ. ЛУИС (Мезури). — Десять осіб згинуло у катастрофі, коли безмоторовий літак („глайдер") втратив нагло крила і впав на летунський майдан із усією залогою та пасажирами. Це був пробний лет, щоб ствердити, на скільки придатним може бути глайдер для перевозу вояків, У пробнім леті брали участь посадник цього міста Бекер, винахідник та фабрикант „глайдерів" майор Робертсон та інші.

ЛУИС ГРОЗИТЬ, ЩО НЕ ВСТУПИТЬ ДО АМЕРИКАНСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРАЦІ.

ВАШИНГТОН. — Джан Л. Луис загрозив, що він цофне свою оферту вступити до Американської Федерації Праці разом зі своєю юнією Злучених Майнерських Робітників, коли федерація буде зволікати з принятям його зголошення. Досі був плян приняти юнію аж після конвенції федерації в жовтню.

ХАРЧІВ БІЛЬШЕ НІЖ ПОПЕРЕДНОГО РОКУ, ЦИВІЛЬНЕ НАСЕЛЕННЯ ДІСТАНЕ ЇХ МЕНШЕ.

ВАШИНГТОН. — Бюро Хліборобської Економіки заповідал, що продукція харчів у 1943 році буде на 4 відсотки вища від попереднього року, одначе запотребування харчів у збройній силі Америки, серед аліянтів та в окупованих смугах таке велике, що для цивільного населення останеться менше харчів ніж попереднього року.

РОБІТНИЧІ МЕНШИНИ У ФАБРИКАХ МАЮТЬ ПРАВО ДОМАГАТИСЯ ГОЛОСУВАННЯ НАД СТРАЙКОМ.

ВАШИНГТОН. — Ґенеральний прокуратор Френсиз Бидл подав до відома президента свою правну опінію про право робітничих меншин домагатися голосування над страйком. „На підставі „проти-страйкового закона" (Коналі-Смита) — пише Бидл „представник якої небудь групи нанятих робітників у военній фабриці, навіть як він заступає меншину, може дістати дозвіл перевести голосування над страйком".

За цією опінією Краєва Рада Робітничих Відносин дала дозвіл на переведення голосування над страйком на 4. серпня у фабриці Алис-Чамерс у Спрінґфілд, Іл. від. 120 юнії робітників фармерського виряду із СІО.

НАНЯТІ РОБІТНИКИ МАЮТЬ САМІ ПЛАТИТИ 20% ПОДАТКУ ВІД ЗАРОБІТКІВ.

НЮ ЙОРК. — Хдо дістає зарібкову платню, має самий з неї оплачувати 20% податку. Податку не можна перекинути на господаря загрозою, що робітник покине працю. Коли господар заплатить за найменого робітника податок, робітник при кінці року мусить подати цю заплату як додатковий заробіток у податковім виказ і заплатити податок від цеї підвишки. Таке вияснення оголосив Джозеф Т. Ґіґінс колектор податків третьої податкової округи.

ФІРЕКА ЗАСУДИЛИ НА ВЯЗНИЦЮ ЗА ПРОПАҐАНДУ В КОРИСТЬ НІМЕЧЧИНИ.

ВАШИНГТОН. — Після переведення другої розправи в федеральнім суді дистрикту Коломбія засуджено Джорджа Сильвестра Фірека на 1—5 років вязниці. Його обжаловано за те, що він не зареєструвався правильно в департаменті стейту як пропаґандист чужоземної держави, як цього вимагає федеральний закон. Фірек знаний зо своїх писань в користь Німеччини як в першій так і в теперішній світовій війні. Його засудив був у перше федеральний суд на вязницю в 1941 р., але Найвищий Суд Злучених Держав цей присуд уневажнив.

Армія дістає 4,500 літаків у місяць

ВАШИНГТОН. — Летунський відділ армії оголошує, що армія дістає 4,500 літаків у місяць. Ця продукція перевищає злучену продукцію Німеччини, Італії та Японії. Американська військова авіяція повстала перед 34 роками, коли то куплено перший літак, що летів 32 милі на годину. Упродовж 18 місяців теперішньої війни армія дістала 73,132 літаки. Пересічно виробляють в Америці для военних цілей 7,000 літаків у місяць.

АРХІЄПИСКОП СПЕЛМАН ПРИБУВ ДОМІВ

НЮ ЙОРК. — Архієпископ римо-католицької дієцезії в Ню Йорку, що є ґенеральним вікарієм збройних сил Злучених Держав, Френсис Дж. Спелман, вернувся домів після своєї повітряної подорожі до Ватикану, Середнього Сходу, Північної Африки та британських островів. З нагоди його подорожі кружляли різні поголоски про ціли цеї подорожі. Спелман перебував заграницею від 13. лютого б. р.

ПРЕЗИДЕНТ ДОМАГАЄТЬСЯ ЩЕ БІЛЬШИХ ПОДАТКІВ І ОЩАДНОСТЕЙ

ВАШИНГТОН. — Президент оголосив свою оцінку федерального буджету на 1944 р. Буджетовий рік розпочався з днем 1. липня і вже тепер можна поробити деякі висновки з плянованих видатків та приходів.

Самі лише нові видатки, без сплачування довгу, обраховані на 106 біліонів дол. На покриття видатків є передбачений прихід 38 біліонів, отже забракне ще 68 біліонів. Щоби цей дефіцит покрити, конґрес мусить ухвалити нові податки. У видатках на війну є передбачена зміна, а це: 6 біліонів заощадиться в армії, а за те 4 біліонів більше буде виданих на фльоту.

Загальний федеральний довг у дні 1. липня 1943 виносив 137 біліонів, але до кінця буджетового року, отже до 30. червня 1944 р.,довг піднесеться до суми 206 біліонів. Щоби такий довг сплатити треба нових податків з одного боку, а ощадностей з другого боку.

ДЕМОБІЛІЗАЦІЙНИЙ ПЛЯН РУЗВЕЛТА

ВАШИНГТОН. — В суботу, 31. липня, президент Рузвелт оголосив подробиці демобілізаційного пляну, згаданого в його промові із середи, 28. липня. Цей плян вироблений Конференцією для Післявоенної Реґабілітації Военного й Цивільного Персоналу. Її покликав Рузвелт до життя в липні 1942 р. і самі її звіт оголошуе президент. Він заявляє, що не ручить за переведення пляну в детайлях, бо його має передискутувати конґрес. Одначе він приймає погляд конференції, що плян є такий далекосяглий і важний, як сама военна перемога. Тому він потребує основних студій. Звіт обіймає 25,000 слів.

Бурма виповідає війну Америці й Британії

Японія признала незалежність Бурми, а ця виповіла війну Злученим Державам і Великій Британії.

Це значить, що Японія встановила в Бурмі нібито незалежний кукловий уряд.

МОСКВА ДАЄ НІМЕЦЬКОМУ КОМІТЕТОВИ ПРИЗНАННЯ

МОСКВА. — Комуністична Партія Росії визнала „Національний Комітет Вільної Німеччини". Її орган „Правда" признає цей комітет як незвичайно важний чинник для обєднання проти-Гітлерівських сил у нутрі Райху.

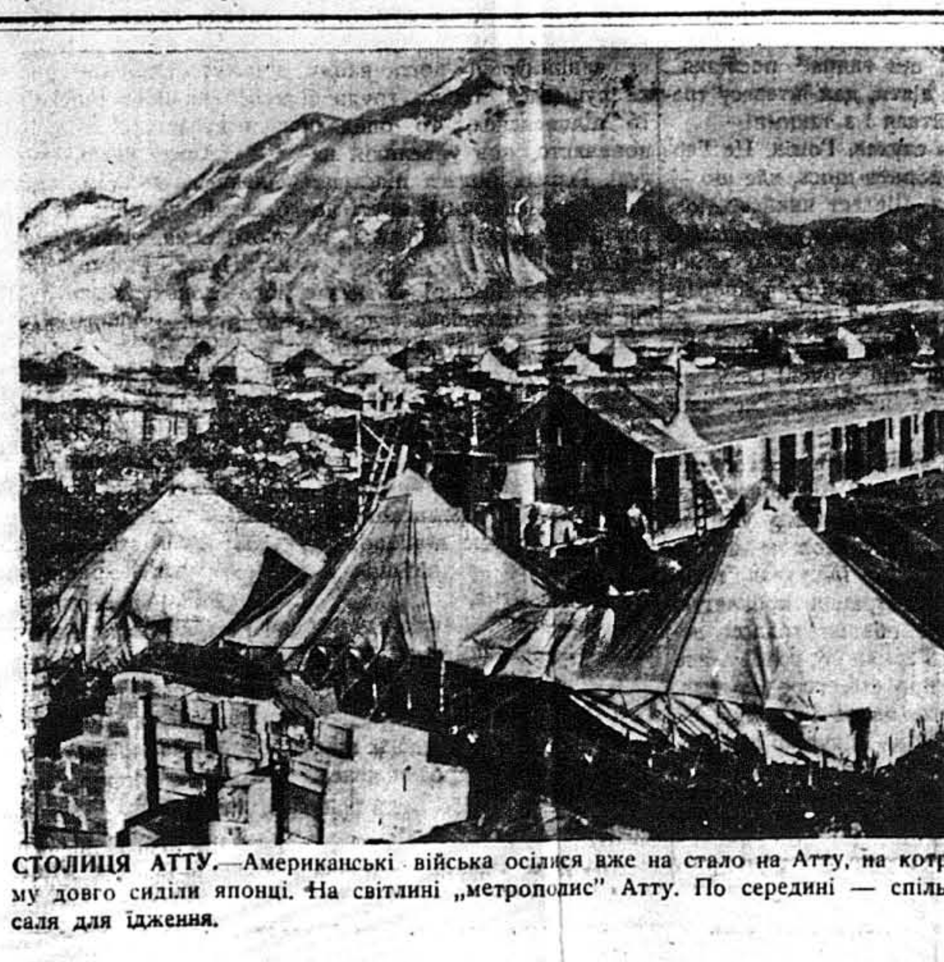
ОБЄДНАННЯ В ФРАНЦУЗЬКИХ ПРОТИ-ГІТЛЄРІВСЬКИХ КРУГАХ

З Алжіру доносять, що Французький Комітет Національного Визволення обєднався та що ґенерал Жіро став начальним командантом французьких військ, а ґенерал Де Ґол постійним предсідником новоутвореного Комітету Національної Оборони.

„ХОРВАТСЬКИЙ КОРОЛЬ" ЗРЕЗИҐНУВАВ

Князь Аоста, котрого Мусоліні встановив королем фашистівської Держави Хорватії, вніс на руки кукловото премієра Анте Павеліча резиґнацію. Він ніколи не відвідав свого королівства зо страху перед вбивством. Вслід за резиґнацією „короля" Хорватія має незадовго бути проголошена републикою під протекторатом Німеччини, подібно як Словаччина.

Члени фашкстівської делеґації до Загребу добилися від Павеліча права азилю (схоронища) для себе в Хорватії.

СТОЛИЦЯ АТТУ.—Американські війська осілися вже на стало на Атту, на котрому довго сиділи японці. На світлині „метрополис" Атту. По середині — спільна саля для їдження.

АЛІЯНТИ ГРОЗЯТЬ ІТАЛІЇ НОВИМИ БОМБАРДУВАННЯМИ

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — З огляду на те, що від уступлення Мусолінія минуло вже шість днів, а новий італійський уряд не підняв ніяких мирових кроків, Аліянти дали осторогу Італії, що „передишку", дану ними для зроблення почесного миру, використовують німці для закріплення своєї позиції і тому аліянти почнуть негайно знову бомбардувати Італію, якщо Італія не почне негайно заходів за миром. Аліянтська проклямація радить італійцям держатися далеко від військових обектів.

Заяву Аліянтів поширено серед італійського народу при помочі радія. Італійці негайно відгукнулися на цю заяву. Підземна радіова стація поширила цю проклямацію, а рівночасно додала від себе заклик до робітників виступити негайно з публичним домаганням мира.

По багатьох містах північної Італії вибухли демонстрації, в котрих приходило до напружених ситуацій, коли уряд вислав проти демонстрантів військо.

ЦИВІЛЬНІ НІМЦІ ВІДКЛИКАНІ З ІТАЛІЇ.

БЕРН. — Німецькі конзулі по Італії приказали цивільним німцям вихати негайно з краю. Вимок становлять тільки ті особи, що є звязані з виразно означеним военним зусиллям.

Приказ дався відразу відчути на залізничому русі. Поїзди, що їдуть через провал Бренер, повні повертаючих німців.

У приказі невтральні обсерватори добачують доказ погіршення відносин між Німеччиною й Італією.

ЮГОСЛАВСЬКІ ПАРТИЗАНИ НАСТУПАЮТЬ НА ІТАЛІЮ.

ЛОНДОН. — Югославські партизани пробилися через італійські лінії та доперли до округи Удіне. Рівночасно відділи ґенерала Міхаловіча почали наступ на німецькі війська, що стоять на старій австрійсько-хорватській границі.

БАДОЛІО НАКЛАДАЄ З НІМЦЯМИ.

БЕРН. — Сюди приходять вістки, що уряд Бадолія добився якоїсь угоди з німецькими „ґістьми" (військами) в Італії та що він дозволив німцям вміщатися в ситуацію, аби облекшити поворот до „нормальних відносин". Військо почінає гострі міри для здушення револьти, що спалахнула ніччю, коли війська почали стріляти з машинових крісів по товпах людей, що йдучи за закликом генерала Айзенговера стали покидати околиці військових обектів.

СИЦИЛІЙСЬКА БИТВА ЗБЛИЖАЄТЬСЯ ДО КІНЦЯ.

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — Американські війська в північній Сицилії понунулися за суботу на 9 миль наперед й заняли від німців кілька важних міст. Британці вже переломали німецькі лінії коло Катанії. З огляду на те загально ждуть скорого покінчення сицилійської кампанії.

СТРІЛЯНИНА МІЖ НІМЦЯМИ И ІТАЛІЙЦЯМИ НА КРЕТІ.

КАЙРО. — Німецькі вояки стріляли на один відділ італійського війська, що не захотів здати німцям зброї. Деякі італійські відділи німці розброїли підступом.

До стрілянини на італійців прийшло, як команданти італійських військ не зявилися з рапортом до своїх німецьких страшин.

АЛІЯНТИ БОМБАРДУЮТЬ ВАЖКО РУМУНСЬКИЙ ТЕРЕН.

КАЙРО. — Понад 175 важких американських бомбовиків ударило по осередку румунського нафтового терену Плоещті й скинуло понад 300 тон вибухових матеріялів, спричиняючи великі вибухи й пожари.

Бомбардування доконано днем, при чому літано низько понад нафтові шиби, такцо на них можна було прецизно націлюватися.

Бомбардування може мати кольосальне значіння для достави ґазоліни для Німеччини.

НІМЕЧЧИНА ЗАРЯДЖУЄ ЕВАКУАЦІЮ БЕРЛІНУ.

СТОКГОЛЬМ. — Зогляду на те, що німецький уряд побоюється, що Берлін стріне незадовго доля Ессена, Гамбурга й Кельна, він зарядив евакуацію з Берліну всего цивільного населення. Остатися мають тільки особи, яких приявности в столиці вимагає военна конечність.

Донесення з Гамбурга подають, що від аліянтських рейдів згинуло там за кілька тижнів десять тисяч осіб.

Приготовання для евакуації роблено вже від двох місяців.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

На фальшиву Дорогу

У своїй радіовій промові з Білого Дому президент Злучених Держав сказав:

„Обєднані Держави є по суті згідні щодо загальних цілей для повоєнного світу. Вони також згідні в тому, що тепер не пора заходити в міждержавні дискусії всіх точок мира й всіх подробиць щодо майбутнього. Ми не можемо ослабляти нашого натиску на ворога витрачуючи час на начеркування кожної границі й полагоджування кожної політичної суперечки в кожній частині світу. Найважнішою над усе справою нині є: вести війну — і виграти її".

Хоча як виразно говорив президент, всеж таки найшлися люди, які прочитали в президентових словах таке, чого він зовсім не казав. Найшлися люди, які вичитали в його промові виступи проти тих резолюцій, предложених у конґресі, що хочуть зобовязати Злучені Держави виразно до співпраці за заведення мира й його удержання. Звичайно говориться, що це є признака примітивного умового розвою або умової недуги вичитувати в чужих словах річи, яких у тих словах нема, річи, які тільки хотілося би там найти. Тимчасом тут вичитують такі річи з президентової промови люди, які мають претенсії бути політичними провідниками американського народу.

На щастя, власне того дня, коли президент виголошував свої памятні слова осторороги проти дискусії дрібниць за границі, можна було вичитати в ґазеті нараз кілька прикладів власне того осудженого президентом явища. Як тільки в Італії скоївся переворот, зараз у Лондоні якісь югославські-чинники дали до зрозуміння британійським ґазетам, що Югославія виступить з територіяльними претенсіями до Італії та зажадає певно Трієсту й Фіюме.

Якраз у передодень промови президента Рузвелта Міколайчик, премієр польського уряду, виголосив в Лондоні промову до британійських і американських кореспондентів, в котрій заявив, що Польща буде для збільшення свого доступу до моря домагатися прилучення Східної Прусії до Польщі. Зогляду на те, що ця заповідь була получена зо запевненням про бажання Польщі жити в добрих сусідських відносинах з Росією, дехто робить висновок, що Польща вже погодилася на втрату східних провінцій на корись Росії та домагається Прусії як відплати за цю втрату.

Якби не було, власне цього роду заповідання мусять сильно термосити воєнним зусиллям Аліянтів. Нiщо й казати, що коли держава піднесе територіяльні претенсії вчас війни, буде присвячувати здійсненню цих претенсій немало часу й заходу, які могли би бути посвячені кращому веденню війни. Може бути навіть таке, що такі претенсії підноситься на підшепти ворога, котрий чейже знає, що ніщо так не сварить союзників, як граничні спори.

З тих причин осторога президента була більше ніж слушна. Одначе її треба так розуміти, як вона була сказана.

ДО АМЕРИКАНСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА!

На передодні Золотого Ювілею найстаршої й найбільшої української установи у Злучених Державах — Українського Народного Союзу, Головна Контрольна Комісія цеї організації з нагоди періодичної контролі майна і організаційного життя вважає за відповідне пригадати деякі призабуті може вже події і явища, як також подати просто для реєстру деякі найновіщі досягнення з життя і розвою Українського Народного Союзу.

За 50 літ свойого існування Український Народний Союз переходив різні організаційні ступні розвою. В літах інтензивного українського життя і „згоди в семействі", розвивався дуже скоро чисельно і фінансово, а знову в несприятливих умовинах народного пригноблення і хаосу падав або в найкращому случаю задержував стан посідання.

Незвичайно великий зріст виказав У. Н. Союз в останньому десятиліттю. Про ті досягнення буде мова в додатковій Пропамятній Книзі У. Н. Союзу, що вийде з кінцем цього року з нагоди 50-літніх роковини Батька Союза. Ті всі досягнення будуть представлені людьми з організаційних наших осередків і Головної Канцелярії.

А як переживає Український Народний Союз Другу Світову Війну? — спитає може дехто з українців.

Головна Контрольна Комісія стверджує на основі книг, реєстрів і організаційних фактів, що У. Н. Союз постійно росте.

Правда, багато членів У. Н. Союзу нині вже в рядах армії на всіх бойових фронтах, вже є свіжі жертви війни в крови членів У. Н. Союзу.

Проте мимо непередвиджених воєнних страт в членстві У. Н. Союз зріс за останній піврік на 766 членів і дійшов до загального числа 41,268 членів.

Такий приріст в ненормальних воєнних роках, коли вся енерґія нашого членства звернена в сторону воєнних зусиль держави, може виказати лише надзвичайно життєздатна орґанізація, якою є Український Народний Союз, що дав тим воєнним зусиллям не лише свого рекрута — жертву крови, але й жертву в майні, бо має дотепер воєнних і державних бондів Злучених Держав і Канади на суму $2,153,862.50. Підвладні відділи, що досі надіслали свої звіти, закупили воєнних бондів на суму дальших 2 міліонів. Щойно дві сотні відділів надіслали ті звіти. Дальші звіти викажуть напевно таку саму суму.

В обличчю тих фактів з життя У. Н. Союзу, Головна Контрольна Комісія думає, що американці українського походження повинні напружити всі свої сили для скріплення цього нестримного, здорового зросту Ювілята.

Є ще тисячі громадян українського роду, що досі стоять осторонь того Великого Українського Життя, яким є У. Н. Союз. Вони не мали ще часу ним заінтересуватися або не знали про нього.

Якраз тепер, вчасі війни де всякий багато читає, нехай й ті сторонні люди посвятять кілька хвилин на це, щоби розібрати все те, про що пишеться в цій відозві.

В цьому переломовому часі треба скріпити наші орґанізації новими членами. Тому вступіть в члени У. Н. Союзу з нагоди 50-ліття цеї великої української родини, родини, що Вас пригорне та про Вас подбає не лише тепер, вчасі добробуту і великих заробітків, але, що найважніше, вчасі „літ худих", чи наглої і несподіваної смерти. Нехай діти Ваші похоронять Вас як того, що про себе і про них ще таки за свойого життя подбав!

Не чекайте! Український Народний Союз потребує Вас, і кличе Вас тепер, бо завтра може бути запізно. Подумайте тепер з нагоди 50-літніх роковин У. Н. Союзу про дітей своїх, бо в молоді кождого народу чи орґанізації — сила! Впишіть їх у члени У. Н. Союзу так, щоби зі Золотом Ювілеєм Батька-Союза Ваша родина тішилася тими всіма правами і привілеями, якими користаються його члени.

ГОЛОВНА КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ У. Н. СОЮЗУ:
Дмитро Капітула, предс.; **Д-р В. Ґалан,** місто-предс.; **Д-р А. Кібзей,** секретар; **Адвокат Роман Смук,** **і Інж. Степан Куропась,** члени.

Опіка над тими, що глядять смерти в очі

У президентовій промові з середи 28. липня була подана загальна програма теперішнього уряду для заспокоєння будучих потреб вояків. Програма обіймає 6 точок. У них взяті під розвагу не лише економічні справи, але теж справи здоровля та освіти. Це такі точки:

1. Мати готову платню для вояків безпосередно після демобілізації, заки ветерани найдуть працю чи становище.

2. Колиб не можна найти роботи, виплачувати ветеранам суспільне обезпечення.

3. Помогти ветеранам при набуванню освіти або фахового вишколу в підприємствах.

4. Зарахувати ветеранам літа служби при війську до літ праці і в такий спосіб дати їм підставу до отримання кредитів для розбудови своїх власних підприємств.

5. Подбати про шпитальну опіку, відбудову здоровля і загалом допомогти при відбудові фізичних сил.

6. Для ветеранів, неспосібних до праці до кінця життя, дати пенсію.

Хто уважно розбере ці точки, наглядно побачить, що така програма це справжня батьківська опіка над дітьми, що посвятили своє життя для нації. Бажатиб лише, щоб цю програму можна виконати. Алеж, як можна найти біліони для ведення війни, то чому людський ум не має придумати способів для втримання людей при життю?

На ветеранів треба глядіти зо співчуттям. Війна забирає не лише здоровля тіла, але й здоровля духа. Багато молоді буде розстроєних душевно. Вони хочби і мали фізичну силу до праці, то їх духове положення буде цього роду, що вони не зможуть витримати при праці довгий час. А кільки то буває випадків і злочинів, коли людина на війні привикла до всякого беззаконня?

Не треба аж великих умів, щоб це зрозуміти. Попередня світова війна дала нам досвід. Навіть така сильна під кожним оглядом Америка відчула цей досвід болючо. Не даром війну вважають нещастям подібним до епідемії чуми.

Отже, коли читати програму для реґабілітації вояків після війни у промові президента, треба радіти з цього, що заздалегідь уряд про це думає. Вояк, що тепер стоїть на фронті, повинен бути вільний від журби на будуче. Він має дуже важну й дуже важку місію до сповнення. Він має присвятити всі свої сили для виборення перемоги. Хай буде вільний від страху перед страхом за своє майбутнє.

Погляд проводу Републиканської Партії, що мовляв тут президент виголосив кандидатську промову на 1944 рік і старався викликати прихильний собі настрій між вояками, як будучими своїми виборцями мильний. Можна бути скромним і не думати про вибори; можна і не капіталізувати для аґітації осягів на високім становищі, але годі їх таїти. Часом буває хвилина, коли треба ці осяги розголошувати для вжитку прилюдної опінії і для добра інтересованих.

Уся нація заінтересована в добрім настрою наших вояків, отже президент у своїй промові виконав лише ролю провідника, що знає як підтримати бадьорість оборонців держави.

РИМ В ЧАСІ УПАДКУ ФАШИСТІВСЬКОГО РЕЖІМУ

Від неділі, 25. липня, були телефонічні получення між Італією й заграницею зірвані через відому внутрішню крізу фашистівського режіму. Щойно в середу вперше відкрито телефони для розмов зо заграницею, і тоді римський кореспондент стокгольмської ґазети „Тиднінґен" післав телефоном у свою ґазету опис того, що діялося в Римі вчас перевороту. Цей опис за його цікавий зміст перебрало багато часописів.

Свій опис кореспондент попереджає осторогою: „Аби зрозуміти, що дійсно сталося в Італії в ці дні, треба обережно розрізнити між масовими демонстранціями по всій Італії, котрі, головно в північній Італії, були дуже бурливі, і новим урядом, котрий створено з тих самих елементів, котрі щойно кілька днів тому становило зерно фашистівської партії, котрої розвязання проголошено доперва нині".

Можна сказати, каже далі кореспондент, хоча він самий бачить, що воно може звучати дивним, що фашистівська партія властиво розвязалася саме і через те, що в Італії нема ніякої організації, яка занялаб її місце й створила новий уряд на конституційних основах.

На погляд цього кореспондента, новий міністереський кабінет створили не ліберали, соціялісти й комуністи, про котрих згадував Мусоліні в одній зо своїх останніх промов як про 100,000 ворогів свого режіму, але якраз ті діяльні й репрезентативні круги, що разом з королівським домом через двацять літ становили головну піддержку для фашистівської партії.

Новий уряд не має для тих партій більше симпатій, ніж мали фашисти. Уряд дивиться на демонстрації, організовані тими партіями, як на обяви діяльности невідповідальних чинників.

Зробивши такі розрізнення, шведський ґазетяр подає цікавий опис сцен, які в великопамятні дні розігралися в Римі на його очах, а поза Римом відай і в інших містах Італії. Масові демонстрації прибрали вночі з неділі на понеділок масові, а часто дивні обяви. Неділя була незвичайно спокійна, як звичайно буває в Римі липнева неділя, коли температура доходить до 86 ступнів Фаренгайта. Доперва пізніше вечором можна було відчути якусь надзвичну атмосферу.

У нічній темноті, серед горячої температури, стали по місті кружляти найбільше фантастичні чутки. Всі говорили, що сталося щось надзвичайне. Серед такої атмосфери римське радіо проголосило нагло коло 11. години вночі коротеньке повідомлення італійському народови, про довершений факт. За кілька хвилин темні вулиці залюднилися товпами людей, з котрих багато було навіть у нічному одінню. Люди всі віддалися якомусь опянінню, що тривало цілу ніч і цілий просто понеділок.

Сцени на вулицях нагадують кореспондентови описи сцен з французької революції. Вони перевищають своєю великістю навіть найбільші маніфестації з часу етіопської війни.

„Всюди по вулицях міста бачив я", пише кореспондент, „повіваючі три-колірові італійські прапори. Вимахували ними з троків, що гнали вулицями вниз і вгору, і довгі лінії зіпрілих вояків у шоломах, що являлися з темноти. Залунали політичні пісні, яких ніхто не чув через двацять літ. Тут і там займилися на вулицях великі вогнища, в котрих горіла хатня обстанова й пропаґандивна література, що її винесено з редакцій крайніх фашистівських ґазет або з домів різних фашистів".

Огні робили дивне враження, котре ще більше побільшала темнота, заряджена урядом зогляду на можливість рейду. В полумях тих огнів людські обличчя прибирали фантастичний вигляд. По місті без упину розлягалися оклики товпи й опадали, як бренькіт влюченої пчоли.

Перед Венецькою палатою, в котрій був уряд Мусолінія, зібралася велика юрба сильно зворушена. Палац свояв темний і мовчаливий. Об його двері били пястуки й ноги, але старі двері й мури не уступали. Електричні ручні світла освітили відомий на весь світ балькон підчас коли люди, передусім жінки, попросто пяніли від проклонів і визиванок, які вони викрикали на адресу бувшого диктатора. Людині просто важко було по-

(Докінчення на стороні 3-тій)

ІВАН ФРАНКО

Борислав Сміється

(Повість)

11)

— Що за диво, де вона поділася? — сказав півголосом Герман, коли втім із сусіднього покою, спальні його жінки, почулося йому щось, немов голосне хлипання.

— А це що? — сказав він, прислухуючись.

— Чи не плаче хтось? — сказав, і собіж наслухуючи, Леон.

— Будьте ласкаві, коханий сусіде, сядьте тут, спочиньте хвильку, ось прошу, перегляньте альбом моїх знайомих, може побачите й собі знайомі лиця... І перепрошую вас, що вийду на хвильку, погляну, що це такого...

— Алеж прошу, прошу, — відказав Леон, сідаючи на кріслі коло круглого стола. Він узяв альбом до рук, але не мав охоти переглянути його. Хвилю сидів без руху і думки. Розігравша хвиля його фантазії нараз ізсякла, втихла підо впливом цеї тиші, цього немов могильного холоду, який панував у тім домі. Він сам не знав, чому ця тиша йому не подобалася.

— Тьфу до чорта, якась мов розбійницька коршма, аж чоловікові моторошно!... Здається, що от-от хтось випаде зза дверей і вхопить тебе за горло. А ще й ті образи, такі глупі морди! Тьфу, я того й на хвилю не стерпів би. А йому що, живе собі, як миш у ходаці, та й не дбає ні про що!...

Він почав прислухуватися, що діється в сусіднім покою, де пішов Герман, але не чув зразу нічого більше, як все теж саме хлипання.

— Добрий знак на початок... — воркотів він далі. — Входжу сюди з такими надіями, а тут якась мара чи конає, чи що... То, певно, вона сама. Чув я, що гадра[17] послідня... Та що діяти, для інтересу треба вязатися і з такими!

Знов слухає. Гомін. Це Герман говорить щось, але що — не чути. Шелест якийсь. Мовчанка. Знов гомін і хлипання. Нараз, луск, мов удар чимсь твердим об підлогу, і пронизливий жіночий крик:

— Розбійнику! Кровопийце! Геть мені з очей! Геть, нехай тебе не виджу на свої очі!

Леон аж підвергся на кріслі. Що це такого? Він почав слухати далі, але тепер уже за писком та стукотом не міг розібрати слів. Міркував таки, що якісь страшні прокляття, наруга й обвини градом летять на Германову голову, але за що, про що, того не знав.

Не знав цього і Герман. Увійшовши до жінчиної спальні, побачив, як вона, розкидана і розхристана, лежала на софі з видом конаючої і хлипала. З її очей текли сльози і промочили вже широкий кружок на обою софи. Герман зчудувався і не знав, що думати на такий вид. Жінка, бачилось, не запримітила його входу, не рушалася, тільки груди її то підносилися, то опадали поривисто, мов у великій натузі. Герман боявся підступити до неї, знаючи її круті норови, але далі зібрався на відвагу.

— Рифко, Рифко! — сказав він стиха, зближаючись до неї.

— Чого хочеш? — спитала вона, бистро повертаючи головою.

— Що тобі сталося? Чого плачеш?

— Чого хочеш? — повторила вона з притиском. — Хто тут з тобою прийшов?

— Та ніхто не прийшов. Али, нікого нема.

— Не бреши! Я чула, що вас два. Хто то такий?

— Леон Гамершляґ.

— А він за чим?

— Таж знаєш, у нього нині закладини були, просив мене...

— Але зачим його сюди принесло?

— Слухай, Рифко, — почав Герман, видячи, що вона немов утихомирилася трохи. — Леон багатий чоловік, добрий чоловік, голова не абияка...

— Чи кажеш ти раз, чого він тут прийшов, чи ні? — перебила його Рифка, стискаючи кулаки.

— Адже чуєш, що кажу. Тільки послухай. Леон, кажу, багатий чоловік. А жінки у нього нема, тільки одна донька. Чуєш, Рифко, ти знаєш його доньку Фанні? Правда, що дівчина нічого?

— Ну?

— Знаєш, що каже Леон? „Сусіде", каже, „в мене одна донька, а у вас один син..."

Герман не скінчив. На згадку про сина Рифка посиніла, задрожала вся, а опісля, шпурнувши набік стільчик спід ніг, випрямилася і крикнула:

— Розбійнику! Кровопийце! Геть від мене! Геть сперед моїх очей!...

Герман остовпів. Він не знав, що це сталося з Рифкою, і лепотів лишень раз за разом:

— Алеж, Рифко, що тобі? Що ти робиш, Рифко?...

— Геть мені з очей, потворо! — верещала Рифка. — Щоби тебе Бог тяжко побив та покарав! Щоби земля під тобою розступилася! Іди геть від мене! Ти, ти говориш мені про сина! Ти мав сина? Ти мав коли серце?...

— Алеж, Рифко, що з тобою сталося? Послухай!...

— Нічого мені від тебе слухати, кате! Щоби й Бог тебе не вислухав на своїм суді! А хіба ти слухав мене, як я говорила: не треба дитину мучити школою, не треба дитину торопити проклятою практикою... А ти ні, та й ні! Тепер маєш, маєш те, чого хотів!

— Ну, що сталося, Рифко? Я ні про що не знаю!

— Не знаєш? Га, не знав би ти, що нині за день, нелюде якийсь. На, поглянь, дізнайся! На!

І вона кинула йому лист паперу. Герман дрожачими руками взяв помяте, слізми промочене письмо, між тим коли Рифка, немов утомлена, важко дишучи, знов упала на софу, закрила лице долонями і тяжко плакала.

(Дальше буде).

[17] Гадра — зла, сварлива баба.

ПРАЦЮВАТИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЦЕ, В ПЕРШІЙ МІРІ, ПРИЄДНУВАННЯ ДО НЬОГО ЯКНАЙБІЛЬШЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ.

Німці знищили культурні цінности на Україні

МОСКВА, (ОНА). — Совєтська преса доносить, що німці систематично нищили культурні цінности на Україні. Загарбавши українські землі, вони в першу чергу зруйнували історичні памятники — церкви, бібліотеки, музеї тощо. Все те, що мало історичну вартість пішло з вогнем. Німецькі вандали знищили увесь культурний дорібок українського народу, а чого не вспіли знищити давніше, то докінчують тепер.

Німці не зважають на підписаний ними міжнародний договір, на підставі якого забороняється нищити культурні цінности переможеного народу. Вони не дбають про те, що скаже історія про їх діяльність на Україні. Одинокою ціллю німецьких культуртреґерів є знищити в підбитім ними краю все, що моглоб нагадувати українському народови його славну минувшину. Вони роблять це з розмислом. Наприклад, в Чернигові німці знищили кілька православних церков, які були збудовані ще в одинацятім і дванацятім століттях. Зробили це не із стратеґічних мотивів в часі наступу, але після окупації. Приїхали з Берліна спеціялісти старинного церковного мистецтва, оглянули пречудні ікони, запакували їх в паки і казали вислати до Німеччини. Ограбивши церкви до гола, німці розсадили їх динамітом.

Те саме німці зробили й з Музеєм Української Культури в Чернигові, в якім находилися цінні памятки з історії українського народа. Вони вивезли з Чернигова одиноку на Україні збірку портретів українських гетьманів, покрали дуже важні рукописи, оригінальну одіж козацьких провідників, тощо. В Києві німці повторили те саме. Понищили відомі на цілий світ українські православні церкви, ограбили Музей Тараса Шевченка, вивезли з Києва цінні архіви, старинні книги і бібліотеку Петра Могили. Німці знищили Лавру і висадили у воздух майже всі історичні памятники, які притягали до Києва людей з цілої Европи.

Тепер прийшла з України вістка, що біля Полтави німці ограбили бібліотеку відомого російського поета Гнедіча, в якій находилися мало що не всі українські видання першої половини 19-го віку. Як минулої зими совєтська армія була відбила від німців Харків, то переконалася, що вони й там не спали. Музейні спеціялісти обікрали всі українські наукові інституції, вивезли до Німеччини тисячі штук народного мистецтва, забрали з собою цілі архіви, бібліотеки, а чого не встигли забрати, то відступаючи, спалили.

І ГІНДУСЬКІ ЖІНКИ ОРҐАНІЗУЮТЬСЯ ДЛЯ ВІЙНИ

З Ню Дельгі, в Індії, приходять вісти про готовість гіндусів взяти участь у війні. Новітні приготування захопили теж і гіндуське жіноцтво, не зважаючи на знані там касти та різнородні пересуди. Життєва конечність поломила не одно упередження.

Є там навіть Жіночий Допомоговий Корпус, щось таке як американські „ВААКС". Цей корпус начисляв в початках квітня 1943 року 5,000 жінок. Вони сповняють ролю бюрових робітниць на місце хлопців, телефоністок, а навіть і автомобілевих шоферів. До жіночого корпусу зголосилися жінки із усіх каст, вір та рас. Окремо створений жіночий медичний корпус, а славною стала в Індії бриґада з амбулянсом св. Івана. Це є орґанізація першої помочі у війні, що знає швидко переїздити великі простори і дати медичну поміч в наглих випадках. Такої допомоги потрібно на випадок евакуації та бомбардування околиці.

Цивільні жінки в Індії працюють як добровольці при різних відділах Червоного Хреста. Вони приготовляють бандажі, медичний виряд для вояків, помагають родинам вояків, якщо така поміч потрібна. Нераз треба помогти скомунікуватися між вояком і родиною, котра перенеслася в іншу околицю.

Також зорґанізовано рухомі переносні кантини для прохарчування людей на випадок наглого виселення чи переселення. Цеж погранична боїв між японськими та британськими військами. У цій праці беруть участь і жінки з найвищих родів.

РИМ В ЧАСІ УПАДКУ ФАШИСТІВСЬКОГО РЕЖІМУ.

(Докінчення зо сторони 2-гої)

вірити, що це можливо говорити такі слова Мусолінієви насеред Венецької площі й не дістати за це відразу по голові.

Ґрупа народу помашерувала до великої вязниці „Реджіна Коелі" на березі ріки Тибру, домагаючися звільнення політичних вязнів, але й тут грубі мури й масивні двері були сильніші від юрби. Тимчасом більша юрба зібралася перед королівською палатою й віллею маршала Бадолія, віватуючи на їх честь.

Незадовго потім зявилися війська й ще до сходу сонця заняли всі публичні будинки. Поліційні сили були теж змобілізовані. Пожарники погасили розложені огні й розбурхані юрби дещо вспокоїлися. Як проміння сонця освітили новий день свободи, орґії були скінчені й маршал Бадоліо мав ситуацію добре в руках.

У понеділок ще толеровано демонстрації, але уряд уже конфіскував брошури, величини ґазет, котрі випечатано вночі, а котрі нагадували сильно соціялістичні й комуністичні ґазети сперед фашизму. Конфісковано теж всякі письма, що критикували фашизм. Проголошено потім стан облоги й цим здушено всякі спроби революційного руху.

Нині римська преса закликує італійців відложити всякі партійні дискусії на більше підходячий мент, а тимчасом поводилася спокійно. Німецькі вояки вже знову починають рухатися по краю без ніяких клопотів, яких вони зазнавали підчас орґій свободи вночі по упадку Мусолінія.

РАДАР

Щораз частіше стрічаємо слово „радар" в ґазетах. До нього мусимо привикнути, як привикли ми до слів „телефон" „радіо", „ґрипа". Це новий прилад, уживаний в летунстві. Як винахід він не новий, але був нечинний, поки конечність не зробила його популярним. Мають його німці, мають японці. Одначе американська армія й фльота не багато про нього говорять. Вони не дивляться на це, з яким успіхом вживають радару вороги, але тримають тайну для себе. Те, що дісталося через американську цензуру до прилюдного відома, виглядає так:

Злучені Держави, Британія й Німеччина працювали над удосконаленням радару водночас. Так багато людей тепер привлащують собі право винаходу, що після війни настане клопіт, як кожен схоче правуватися за монополь.

Радар показався спасенним для Англії в часі наїздів німецьких летунів в початках війни. Радар відкрив перший налет японських летунів до Перл Гарбор, одначе американський офіцир зіґнорував осторогу. Не зважаючи на те, американський уряд доручив кожному знавцеви в справах фізики стати до праці в електротехнічнім промислі і перевести масову продукцію цього приладу.

Радар висилає дуже короткі повітряні фили, невидимі фили, які відбиваються від усякої перешкоди. Коли вдарять об стіну, об корабель, об літак, фили вертаються назад до своєї висильні. Фили летять уперед на просторі 130 миль і їх не стримає ні мряка, ні вітер, ні хмара. Коли вони повернуться назад, вони дають сиґнали про віддаль предмету та про напрям, в якому предмет находиться.

Радар не є ще видосконалений, але він уже приніє революцію у воєнних комунікаціях. Радару вживають для приняття повертаючих літаків, для повідомлювання пільотів про їх ситуацію і для керування їх лету. Радар скаже пільотови докладно, як високо над землею він летить. Є це один із великих оборонних винаходів для досягнення літака в повітрю. Боротьба, яка ведеться тепер за повітряну офензиву та дефензиву при помочі радару є одною з найбільш рішальних битв за розум у війні.

Надіються, що радар переведе революцію теж у мирних часах в летунстві та в мореплавстві. Він приведе літака до летунського майдану, корабель до пристані, а автомобіль поведе на битій дорозі, як веде мама дитину за руку.

Малі зранення, а грізні небезпеки

Мала гарна, дванадцятьлітна дівчинка бавилася на подвірю, аж тут наступила ногою на якийсь дріт, що виставав із землі. Упала й легко зранила коліно. Здерла лише легко шкуру та вийшло ледви кілька капель крови. Дівчинка заплакала, а коли надійшла мама і погладила її по головці, вона сейчас вспокоїлася і забула про свою рану. Не звернула на зранення уваги й мама. А тимчасом?! Ходить дівчинка до школи через кілька днів, ранка присохла, згоїлася, і щойно 10-го дня при обіді почала жалуватися доня мамі, що важко їй кусати й жувати хліб та відчиняти уста. Вечором вже не могла рушити долішньою щелепою. Покликали лікаря, але заки він прийшов, хвора дістала корчів рук, ніг і хребта, щораз сильніших так, що вкінці мимо рятунку лікаря, на йогож руках, в сильнім скорчі хребта, твердім мов дерево, померла одиначка внаслідок пораження серця й віддиху, на недугу, що зветься правцем (tetanus, lockjaw).

Померла одинока дитина і лишила страшний біль в серці мами, а рівночасно жаль на ціле життя за неувагу на малозначну рану. Чиж могла мама знати, що та мала ранка криє в собі смертельну небезпеку занедужання на правець? Чи могла додумуватися, що цією малою ранкою дісталися туди заразні (бактерії) правця з землі? Аж тепер зрозуміла, що не можна байдуже ставитись хочби й до найменшого зранення! Але якою дорогою жертвою окупила вона цей свій досвід?!

Кожна ранка чи рана вже з природи любить в здорового чоловіка скоро гоїтись, якщо туди не попаде якийсь бруд, чи бактерії. Тому неважна є величина рани, бо й велика рана згоїться, якщо буде чиста, а мала ранка чи здрапання може викликати велику недугу, а то й смерть. Важне отже, щоби рани не занечистити, або занечищену рану здезинфекувати й бактерії знищити. Але чи у нас хтось на це звертає увагу? „Юо?, — каже, — зранився? Присхне, як на собаці!" Ну, ще в крайньому разі вдре кавалок брудної шмати і обвине рану. Цеж досить?! Отже ні! Правда, що часом сам організм дає собі раду і рана навіть брудна гоїться, частіше однак ропіє, нераз навіть дуже, приводить часом до каліцтва, викликуючи ропління долоні чи стопи і сумежних суглобів, що ведеее до уштивнень суглобів, часом з такого зранення, до тяжких флеґмін (гнойовників) приходить, а навіть до загального закаження крови. А при зраненнях предметами, що були в землі чи обірнику, приходить нераз до згаданого правця.

Тому не ставитися байдуже хочби до найменшого зранення, але поступати якслід. Перше всього де дотикати рани нічим брудним, навіть пальцями, дальше нехай рана трошки кривавить, бо в цей спосіб кров немов випихає назовні увесь бруд і бактерії, а коли кров вже сама сціпне, не вільно ніколи рани змивати водою, не стирати тієї сціпенілої крови навіть чистою ватою, замоченою в алькоголі. Алькоголем хіба можна омити легко околицю рани, а рану легко запустити йодиною і накрити чистим свіжим куском ґази, не дотикаючись пальцями до тієї сторони ґази, яка приходить на рану. Тоді щойно треба легко обвязати чистим полотенцем місце зранення. Ніколи не заліплювати рани звичайним плястром, не мити водою з милом, не накривати рани зіжутим хлібом, сметаною.

Рани більші й глибші, головно рани, що повстали внаслідок скалічення предметами зі землі, чи обірника, рани, що кровавлять сильніше, та вкінці навіть малі ранки, заосмотрені, але якщо зачинають печи, або пульсувати й рвати, вимагають вже помочі лікаря, який вже докладніше рану вичистить та заосмотрить, а при скаліченнях з землі дасть навіть хворому вприск протиправцевої сироватки, яка охоронить здоровля й життя хворому від правця, якщоб такі бактерії до рани дісталися.

Пляшечка йодини і пачечка чистої ґази, головно в літі, підчас пільних робіт, повинні бути у запасі в кожного. Видаток невеличкий, лікарство просте, знання багато не треба, але злучивши це все разом, зможе кожний нераз запобігти вчас великій небезпеці для життя.

БІЛЬШЕ ЖІНОК НІЖ МУЖЧИН В АМЕРИЦІ

Незабаром буде більше жінок в Злучених Державах ніж мужчин, як виказує Цензусове Бюро у Вашинґтоні. Упродовж 35 літ змінялася пропорція населення в Злучених Держав у користь жінок. Кожного року цензус виказував 100,000 мужчин менше, а з тим прибувало по 100,000 старих дівчат. В 1910 році було 2,800,000 мужчин більше ніж жінок, але вже мабуть цього року цифри пересунуться і мужчин буде менше, навіть не зважаючи на жертви в наслідок війни. Тоді Цензусове Бюро буде могло схарактеризувати наш край як „націю старших", у противенстві до жінок, що зараховуються до „нації молодших".

МИКОЛА ВОРОНИЙ.

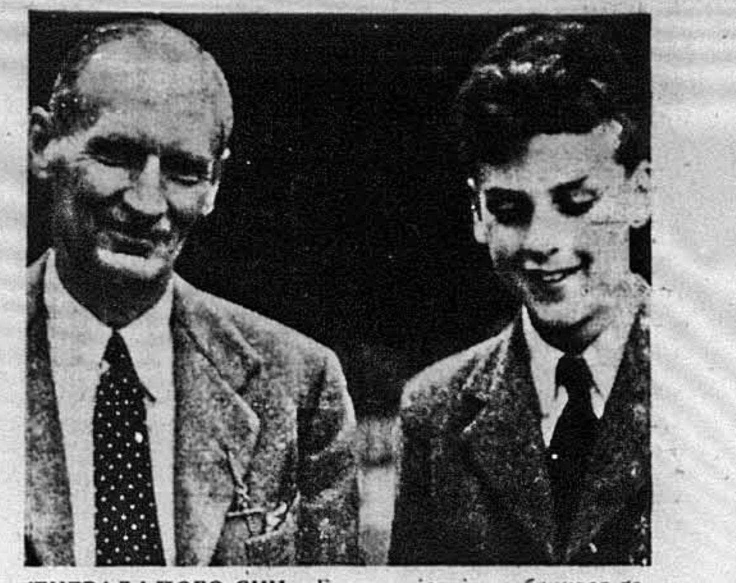
ВІРА ЖИВА

Віра жива!
В дні легкодухости, в дні безнадій-[ности.
В чорні хвилини нудьги і безмрей-[ности
Хтось мені шепче слова:
Віра жива!

Злий час мине.
Зникне все те, що гнітило зневірою;
Серце, надихане чистою вірою,
Легко і вільно зітхне.
Злий час мине.

Щастя, як сон—
Сон золотий з голубими примарами,
З ясними мріями, з любими чарами,
Котрим нема заборон.
Щастя, як сон.

Сниж і люби!
Будь молодий, золотий, опромінений.
Сяй, ніби прапор на сонці розвинений.
Щастя свого не губи,—
Сни і люби!

ҐЕНЕРАЛ І ЙОГО СИН.—Багато місяців не бачився ґенерал Монтґомері, що командує восьмою британською армією, зо своїм сином Давидом, що ходить до школи в Гайндгелі, в Анґлії. Батько приїхав на це побачення зо сином до його школи.

Наші жінки й воєнна нагода

У жіночій сторінці наш часопис містить різнородні вісти з поля жіночої праці. Ми знаємо, що Свободу читають українські батьки та матері, що передумують будучність своїх дітей. Отже жіноча сторінка може бути їм помічна при виборі звання для доньок. З хлопцями тепер нема клопоту, бо їх примішує здебільше держава. Одначе і для дівчат отвирається тепер широке поле. Хоч як дивні деякі позиції, оферовані дівчатам чи взагалі жінкам, то треба розуміти великі переміни, які тепер збуваються. Жінку беруть до праці не тому, що вона жінка, але тому, що нема ким заступити мужчин в різних ділянках. Хоч деякі батьки родин головами хитають на таку пропозицію, як вислати свою доню до служби при жіночім воєннім корпусі, чи то у так званім ВААКС чи ВЕЙВС чи у відділі під іншим іменем, нема що скривати правди, що це конечність.

Ми розуміємо, що життя при армії це не життя в монастирі. Розуміємо сотки нагод, які обиджають жіночу скромність. Одначе теперішний світ це світ і час героїв. Хто хоче серед важкої праці й небезпеки памятати на чистоту й дівичу чесноту, цей може цього додержати. Часи ізоляції й легкого способу задержання моралі вже минули. Тепер треба розривати геройський характер не лише для мужчин на полі бою, але й для жінок на фронті поза бойовою лінією.

Отже ми дораджуємо дівчатам сильного здоровля та сильного характеру йти у круговорот життя, працювати й боротися з усякими противностями. Такої другої нагоди як тепер мабуть не діждеться теперішне покоління. Раз навчаться дівчата чи загалом жінки чогось, добудуть скарб, якого „вода не забере, не візьме розбійник, огонь не спалить".

СКОРОСТРІЛЬНА РУШНИЦЯ.—Американські летуни вже вживають у Сицилії й над Европою нової рушниці, холодженої повітрям. Вона може вистрілити 700 куль за 30 секунд. На світлині, коло рушниці лежать патрони куль, вистріляних за пів мінути. Жінки коло рушниці працюють у фабриці Ремінґтона в Бриджпорті й займаються інспекцією вироблених рушниць.

В. Павлович.

Українська Дузе

(Марія Заньковецька)

Дня 4. жовтня 1935. року вмерла на Великій Україні українська артистка Марія Заньковецька. Вся українська преса, коли прийшла сумна вістка з України, передала її громадянству, нагадуючи йому одночасно про великий талант та заслуги для української культури, а зокрема — для українського театру нашої найбільшої артистки.

Писала про М. Заньковецьку й російська преса, якій знана була наша артистка своїм великим талантом і осягненнями. Між іншим, дуже теплий фелетон присвятив М. Заньковецькій відомий російський публіцист А. Амфітеатров у часописі „Сегодня" під назвою „Українська Дузе".

Подаємо деякі уривки із згаданої статті.

* * *

„Заньковецька, — писав А. Амфітеатров, — для України — артистка й тої геройчної доби й того самого рівня, як в Італії Елеонора Дузе, в Росії Єрмолова, в Польщі Олена Модржеєвська: межевий найвищий щабель, якого осягнула драматична талановитість і драматичне мистецтво нації. Українська сцена завжди була бідна репертуаром, але багатюща акторськими силами. Проте, ні одна з них не осягнула височини й могутности Заньковецької".

„Якщо мистецтво всилі сприяти зростанню й скріпленню національної ідеї, то хтож більше Заньковецької зробив для виявлення в очах російського суспільства жіночої української душі? Хто більш переконуюче вчив відчувати й любить поезію, сум і гумор України? Заньковецька в українському театрі така сама безсумнівна величина й духова влада, як Тарас Шевченко в українській поезії".

„Заньковецька належала до малого, дуже малого числа акторок правдивої великої натуральної талановитости: була вся — „нутро"... геніяльною в пориваннях натхнення, але нездібною, коли натхнення не приходило".

Порівнюючи Заньковецьку з відомою, але негарною російською акторкою Стрепетовою та зо славною Комісаржевською, автор каже:

„Заньковецька в цьому відношенню була без порівнання щасливішою. Красунею назвати її не можна було, але її незвичайна привабливість, природня грація відразу, з першого зявлення на сцені, тягнули до неї серця й підкупували в її користь.

„Але голосові засоби Заньковецької були багатші й здібніші до ріжноманітности: головною чарівливістю артистки був співучий ліризм, але в діяпазон її укладалися з повною свободою інтонації — в усій складі драматичних вимог — від найвищого трагізму до веселих побутових тонів народнього водевілю".

„Подібно до Стрепетової Заньковецький бракувало „школи"... При тодішній молодости українського театру, де вона могла взяти цю „школу"? Прекрасних артистів вона (спена) мала (Кропивницький, Садовський і інші), але вони самі були тільки „натурою" і весь їхній театр будувався на „нутреннім" натуралізмі. Замісць того, щоб запозичити собі чиюнебудь „школу", Заньковецька сама мусіла „школу" створити, виробити способи, усталити традиції і т. д. Всі дальші, більше чи менше видатні актори — це фотографії, відбитки й копії Заньковецької".

„Якщо відсутність „школи" в Стрепетової не так разила очі, як у Стрепетової, то причиною, по перше, знов таки її прецизійна краса, а по друге, одноманітність її репертуару, в котрому вона не виходила із „плахти" й „запаски". Сьогодні Оксана, завтра Одарка, післязавтра Галя чи Маруся, Наталка, Тетяна, — все той самий побутовий тип, лише в ріжному психольогічному освітленні".

„Злощасна обмеженість українського репертуару" замкнули талант Заньковецької в зачарованому колі. Було їй в ньому болюче тісно, а вийти не мала куди".

А. Амфітеатров оповідає, як „зжалився" над М. Заньковецькою її „палкий прихильник" А. С. Суворин, що „писав про неї в часі її петербурґських виступів не статті, а поеми в прозі, мріяв про її перехід на російську сцену й обіцяв ужити всього свого впливу, щоб вона зайняла гідне місце в Олександрівськім театрі. Йому вдалося переконати її перішучість, і вона почала готовити Катерину в „Грозі" Островського, що її вибрав для неї сам Суворин, — роля якраз по мірці її таланту — в характері й силі. Проте нічого з цього не вийшло", — каже Амфітеатров.

Заньковецька, як висловився Суворин, відограла б ролю Катерини краще за всіх російських артисток, але вона так „зле", себто з таким українським акцентом говорила по російськи, що думку про її виступ на російській сцені занехали. При цьому Амфітеатров наводить дуже влучну думку Суворина:

„Кожний актор повинен грати тільки своєю рідною мовою".

На щастя, так із Заньковецькою й сталося. І тому вона не пропала для українського народу, щоб збагачувати чужу театральну культуру, як це сталося з багатьома українськими письменниками, акторами, малярами, співаками, вченими й інш. Зрештою, ще питання, чи по переході на російську сцену Заньковецька осягнула б вищого ступеня й чи стала б славнішою в історії театру.

Залишилося росіянам оцінювати Заньковецьку такою, якою вона була, себто — як українську акторку, і про її гру на українській сцені, Амфітеатров каже:

„Коли я вперше побачив Заньковецьку на сцені, мене вразила подібність багатьох її способів до способів Елеонори Дузе... Особливо — в сміливості драматичних павз та вмінні плястично й мімічно заповнювати їх. Треба, зрештою, зауважити, що в українському театрі драматична павза розроблювалася взагалі дуже старанно й уважно... Здібність „мовчати, бо туга велика", була розвинула Заньковецька до досконалости. Завдяки глибокому почуттю, яке вона з наївною (?) щирістю вкладала в своїх сумуючих Марусь, Оксан і Олен, ці трафаретні (?) дівчата справді підносилися до зворушливого суперництва з Офелією, Корделією, Демдемоною, Джулетою. Хоча так шкода, — зітхає п. Амфітеатров, — що „доля не дала їй можливости спробувати свій гнучкий геній на дійсних Офеліях і Ездемонах", себто, що не стала вона російською артисткою.

Наприкінці зауважимо, що п. Амфітеатров усе ще називає український театр „малоросійським", і трактує його та наші драматичні твори, наших авторів, навіть добрих Оксан і Олен, як щось нижче, обмежене. На жаль, п. Амфітеатров не згадав про рідних йому Валуєвих та поліцмайстрів, які робили все, щоб затримати наш театр у рямцях малощо не „малоросійського балагану".

І коли наш нарід у драконівських умовинах російського режиму створив самотужки свій незалежний національний театр та дав таких талановитих акторок, як Заньковецька, то російські публіцисти повинні бодай обійтися без шпильок і недвозначних усміхів.

Проте мусимо підкреслити, що п. Амфітеатров щодо М. Заньковецької був коректним і справедливим.

* * *

Щоб наші читачі мали уявлення, як зустріла Заньковецьку російська преса в моменті її виступів у Петрограді, подаємо дещо з того, що писав про неї літературний російський журнал у Петербурзі „Нива" в ч. 12 з 1903 р., себто 41 літ тому:

„Пані Заньковецька без сумніву повинна заняти одно з перших місць в історії русскаго (?) театру, не зважаючи навіть на деяку відчуженність її репертуару від „общерусскаго", не зважаючи на те, що вона грає всеж „не на русском язикє". Та хіба справа в мові? Коли ми дивимося на Дузе, ми часто не розуміємо ні одного слова з того, що вона говорить, і всеж її гра хвилює і тривожить нас і говорить нашому серцю ясно про все, що переживає артистка в пєсі... Крім мови російської, італійської чи японської, існує спільна для всіх націй і зрозуміла для кожного мова душі. Заньковецька опанувала цю мову цілковито й володіє нею з незвичайною досконалістю. В ній є... величезний душевний підем і велика сила сердечних емоцій при зовнішній простоті гри. Як порівняти цю простоту гри талановитої української артистки з вимученою, крикливою й ходильцевою „грою" багатьох інших патентованих премієрш російської сцени, то про цих останніх і думати не хочеться, і душа знову линe до „чистих серцем талантів" української сцени й до самого чистого й яскравого з них — пані Заньковецької".

„Нива" згори записувала Заньковецьку до історії „русскаго театра". Та Заньковецька прикрасила історію театру українського.

АРГЕНТИНА ДАЛІ ДЕРЖИТЬСЯ ОСІ.

Сподівання Аліянтів, що новий аргентинський уряд перемінить заграничну політику Аргентини на користь Аліянтам, розвіялися вже зовсім. Аргентинська військова диктатура далі держиться кріпко держав Осі й не вважає за потрібне змінити заграничної політики, навіть супроти зростаючої в краю певности, що перемога в війні буде по стороні Аліянтів.

З ДІЯЛЬНОСТИ ЖІНОК

КЛІВЛЕНД, ОГАЙО.

Діяльність українських жінок.

За ініціятивою Мадеринського Клюбу, котрий існує пять літ при Українськім Домі на Іст Сайд, зроблено в громадській справі багато праці. Треба це піднести головно в теперішній час, коли матерям найбільше треба приложити рук до праці й помочі своїм синам, котрі борються за свої мами та за свободу Америки.

Жінки „Модер Клюбу" не забувають про Американський Червоний Хрест. За короткий час матери запрацювали великі гроші і дали до Червоного Хреста. Продовжуючи працю для синів Америки, очікуючи їх повернення здоровими домів, відсвятковано День Матери. Предсідниця „Модер Клюбу" відкрила свято вступним словом. Пані Когут, котра також має сина в армії, висказала щирі слова подяки від інших синів, котрі борються за нас та за вільну Америку. Місцевий парох о. Гресько, дав признання матерям Клюбу за їх народну працю. По промовах відбулося представлення. Штука вийшла дуже гарна, саля була заповнена гістьми місцевими і позамісцевими. На закінчення предсідниця подякувала всім присутним та піддала думку до дальшої праці, між іншим зробити „Фадер Дей".

Клюб зробив теж „Кард парті" на мальовання образа в церкві.

Анастазія Шийка.

КОЖНИЙ СВІДОМИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ УКРАЇНЕЦЬ ПОВИНЕН БУТИ ЧЛЕНОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ТАРЗАН, ч. 811. Ворог у перебранню.

„Чи ви агент тих шакалів, що мене хочуть піймати?" спитався Тарзан.

Незнакомий відповів: „Ні! Я називаюся Пієр Малін. Я француз. Живу в британськім місті горі рікою".

„Слова нічого не означають!" відповів Тарзан; „Від нині буду дивитися за твоїми ділами, Пієр Малін! Тепер можеш іти".

Цей чоловік це був поправді ворог Тарзана, але самий боявся з ним зачіпати. Зіла лютилася, як роспещена дитина: „Як смієш виганяти так мого приятеля? Я піду з ним!"

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

